

Utjecaj Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije udruživanje i razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava

Pleš, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:258768>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marina Pleš

Sveučilišni prijediplomski stručni studij Poljoprivreda

Modul Agrarno poduzetništvo

**Utjecaj Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije na
udruživanje i razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava**

Završni rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marina Pleš

Sveučilišni prijediplomski stručni studij Poljoprivreda

Modul Agrarno poduzetništvo

**Utjecaj Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije na
udruživanje i razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. izv. prof. dr. sc. Snježana Tolić - mentor
2. doc. dr. sc. David Kranjac, član
3. dr. sc. Olgica Klepač, član

Osijek, 2024.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Sveučilišni prijediplomski stručni studij Poljoprivreda, modul Agrarno poduzetništvo

Marina Pleš

Utjecaj Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije na udruživanje i razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava

Sažetak: U Hrvatskoj su učestale inicijative osnivanja različitih klastera u pravnom obliku udruge pomoću kojih se proizvođači metodom „odozdo“ pokušavaju međusobno organizirati, uz povezivanje sa organizacijama znanja i uprave, kako bi ostvarili bolji nastup na tržište ili druge poslovne dobrobiti umrežavanja. Pri tome, brojni propadaju ili se nikad ne osnaže jer im ne dostaju financijska sredstva za razvoj. Dobar primjer umrežavanja poljoprivrednih proizvođača je Agro-klastar Vukovarsko-srijemske županije. On je razvijen metodom „odozgo“ gdje se čelništvo uprave Vukovarsko-srijemske županije zauzelo za proces osnivanja kroz sustavno financiranje županijskim i projektnim sredstvima u ostvarivanju razvoja šest granskih klastera koji su pomogli poljoprivrednim proizvođačima da nađu put do tržišta, osnaže svoje proizvodnje i zajednički razvijaju nove projekte kojima se čuva njihova gospodarska i demografska stabilnost razvoja.

Ključne riječi: klastar, umrežavanje poljoprivrednih proizvođača, agroklaster, Vukovarsko-srijemska županija

24 stranica, 3 slika, 1 tablicu, 25 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Final work

Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

University undergraduate professional study Agriculture, module Agrarian entrepreneurship

Marina Pleš

The influence of the Vukovar-Srijem County Agrocluster on the association and development of small farms

Summary: This final paper shows the development and improvement of agriculture and entrepreneurship in the area of the City of Nova Gradiška. The development of the entrepreneurial and agricultural environment in the City area is discussed, and development processes are described using descriptive and comparative data analysis. The development of agriculture and entrepreneurship represents the strength of the development of the wider local area. Grada Nova Gradiška is a local self-government unit that stands out as an example of thinking and leading local development. By founding and establishing an industrial park and technological incubator, the City of Nova Gradiška, with the use of EU funds, made a significant contribution to encouraging entrepreneurial initiatives, as well as creating new jobs and strengthening the local economy.

Keywords: cluster, networking of agricultural producers, agrocluster, Vukovar-Srijem County

24 pages, 3 pictures, 1 table, 25 references

Final work is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek.

SADRŽAJ

1.	Uvod	1
2.	Materijal i metode	2
3.	Rezultati i rasprava	3
	3.1. Stanje poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko-srijemske županije	4
	3.2. Doprinos klastera u osnaživanju malih i srednjih poduzeća	5
	3.2.1. Definiranje i značaj klastera u gospodarskom razvoju	6
	3.2.2. Primjeri poljoprivrednih klastera u Hrvatskoj	10
	3.2.3. Budućnost razvoja poljoprivrednih klastera u Hrvatskoj	12
	3.3. Agroklaster Vukovarsko srijemske županije	14
	3.3.1. Granski klasteri Agro-klastera Vukovarsko-srijemske županije	15
	3.3.2. Rezultati poslovanja Agro-klastera Vukovarsko-srijemske županije	19
4.	Zaključak	21
5.	Popis literatura	23

1. UVOD

Vukovarsko srijemska županija smještena je u najistočnijem dijelu Republike Hrvatske. To je izrazito ravničarski kraj sa značajnim poljoprivrednim površinama od 130.860 ha, što zahvaća 11,3% ukupnih poljoprivrednih površina Republike Hrvatske. U Vukovarsko-srijemskoj županiji, krajem prosinca 2023. godine bilo je aktivno 7.298 poljoprivrednih gospodarstava (APPRRR, 2024.), prosječne veličine 19 ha. U veličinskoj razdiobi prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva. U strukturi prema veličini posjeda prevladavaju gospodarstva do 10 ha sa 75 % u ukupnom broju. To govori o velikom broju malih poljoprivrednih gospodarstava u čijem je posjedu nešto više 12% ukupnog fonda poljoprivrednog zemljišta Županije (Godišnje izvješće, 2023.).

U novije vrijeme sve se više govori o sigurnosti hrane, odnosno o važnosti pristupa hrani u vremenima neizvjesnosti s obzirom na klimatske promjene, ali i vremenske i sigurnosne prijetnje. U tom kontekstu nastoje se očuvati i osnažiti mala poljoprivredna gospodarstva za bolje pozicioniranje na lokalnim i širim tržištima.

Jedan od učinkovitih alata za povećanje sigurnosti hrane je stvaranje poljoprivrednih klastera koji doprinose: provođenju duboke specijalizacije, privlačenju mladih stručnjaka u poljoprivredni klaster, povećanju osposobljenih kadrova u poljoprivredi i poljoprivrednoj preradi, promicanju i potrošnji lokalne proizvodnje, stvaranju regionalnih udruga za povećanje učinkovitosti suradnje među članicama, privlačenju ulaganja, povećanju suradnja s regionalnim tijelima izvršne vlasti i tijelima državne vlasti (Borisova i sur., 2015.).

Sve su ovo razlozi zbog kojih je čelništvo Vukovarsko srijemske županije sa svojim upravnim odjelima, putem brojnih razvojnih projekata, intenzivno radilo na umrežavanju i povezivanju malih poljoprivrednih gospodarstava, a kao kruna ovih aktivnosti osnovan je Agroklastar Vukovarsko-srijemske županije.

Cilj ovog rada je prikazati stanje malih poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko srijemske županije i njihovu orijentiranost na udruživanje uz pomoć Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije.

2. MATERIJAL I METODE

Za potrebe ovog rada korištena je znanstvena i stručna literatura koja je dostupna putem Interneta. U radu se analizira teorija o klasterima, odnosno njihova uloga i važnost u gospodarskom razvoju. Poseban naglasak rada je stavljen na razvoj agroklastera kroz primjer razvoja poljoprivrede u Vukovarsko-srijemskoj županiji koja ima, kao i cijela Hrvatska, veliki broj malih poljoprivrednih gospodarstava koja ne mogu sama pronaći put prema tržištima za svoje proizvode.

U radu se u okviru poglavlja Rezultati i rasprava prikazuje stanje poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko-srijemske županije, zatim se analizira doprinos klastera u osnaživanju malih i srednjih poduzeća, te općenito u gospodarskom razvoju, navode se primjeri klastera u Hrvatskoj s osvrtom na budućnost poljoprivrednih klastera u Hrvatskoj. Na kraju tog poglavlja je detaljnije prikazan razvoj i rezultati rada Agro-klastera d.o.o. Vukovarsko-srijemske županije.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Stanje poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko-srijemske županije

Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), u Upisniku poljoprivrednika vodi evidenciju broja poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj. Prema podacima APPRRR-a, koncem 2023. godine u Upisniku poljoprivrednika bilo je ukupno upisano 7.298 poljoprivrednih gospodarstava. Od tog broja je najviše obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG), njih 5734, slijede samoopskrbna obiteljska poljoprivrednih gospodarstava (SOPG), njih 1041, zatim obrti (316) i trgovačka društva (164), dok je najmanje zadruga (32) i ostalih pravnih oblika (13). U promatranom razdoblju, od kada se vodi evidencija putem Upisnika poljoprivrednika, vidljive su promjene u broju ukupnih gospodarstava kao i u skupinama prema pravnom obliku (tablica 1).

Tablica 1. Broj poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko-srijemske županije prema pravnom obliku na dan 31.12.2013.

Godina	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Ostalo	Ukupno
2016.	7111	/	256	116	37	13	7533
2017.	6870	/	256	121	35	13	7295
2018.	6988	/	267	124	33	12	7424
2019.	7005	52	284	135	34	13	7513
2020.	6673	375	292	147	33	13	7533
2021.	6287	804	306	158	32	13	7600
2022.	5906	992	313	164	32	13	7420
2023.	5734	1041	316	162	32	13	7298

Izvor: APPRRR, 2024.

Kao što je vidljivo iz podataka u tablici 1, smanjio se ukupan broj poljoprivrednih gospodarstava u promatranom osmogodišnjem razdoblju sa 7.533 iz 2018. godine na 7.298 koncem 2023., odnosno za 3,12 %. Najveća promjena se dogodila u kategoriji OPG-a nakon 2018. godine kada su novim odredbama Zakona o obiteljskom poljoprivrednom

gospodarstvu (NN 29/18) nositelji OPG-ova dobili mogućnost prelaska u kategoriju SOPG ako je ekonomska veličina njihovog gospodarstva (EVPG) manja od 3.000 eura na godišnjoj razini. Iz tog razloga se od 2019. godine smanjivao broj OPG-a dok se istovremeno povećavao broj SOPG-a. Vidljiva je i promjena u kategoriji zadruga čiji se broj u promatranom razdoblju smanjio za 5 što je smanjenje za 13,52 %, dok se broj obrta povećao za 19%, s 256 na 316.

Prema podacima Godišnjeg izvješća (2024.) u Vukovarsko-srijemskoj županiji prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva do 10 ha. Njihov udio u ukupnom broju iznosi 3/4 ili 75%. Ova gospodarstva imaju poteškoće s primjenom agrotehnike uz korištenje suvremene mehanizacije koja je preskupa za većinu malih poljoprivrednih gospodarstava, ali i njene ograničene primjene zbog velike usitnjenosti poljoprivrednih posjeda.

Zbog ovakvog stanja u Vukovarsko-srijemskoj županiji se pristupilo razvoju agroklastera kako bi se poboljšala ekonomska i tržišna pozicija malih poljoprivrednih gospodarstava.

3.2. Doprinos klastera u osnaživanju malih i srednjih poduzeća

Moguća poboljšanja u sektoru malih poljoprivrednih gospodarstava može se postići klasterizacijom pod uvjetom da se članovi poljoprivrednog klastera aktivno uključuju u aktivnosti klastera u želji da doprinesu zajedničkom rastu i razvoju svih članova.

Biti dio klastera, znači imati pristup tržištu, tehnološkim poboljšanjima, te povećanju konkurentnosti i razvojnih mogućnosti što su ključne prednosti stupanja u klaster. Klasteri omogućuju gospodarski rast i razvoj, razvoj novih proizvoda, povećanje zaposlenosti i ekonomski napredak. S obzirom da je u novije vrijeme naglasak na obrazovanju i stalnom unaprjeđivanju, kao i cjeloživotnom učenju, da bi klaster dosegao punu učinkovitost, dobro je da se razvijao u suradnji s obrazovnim institucijama. Ulazak u klaster može poglavito biti povoljan za mala i srednja poduzeća jer ona tako postaju konkurentniji na tržištu. Na taj način lakše savladavaju prepreke i probleme te dobivaju potrebnu potporu i savezništvo.

Danas, vjerojatno više nego ikada, ističe se važnost ulaska u klaster i njihov utjecaj na gospodarski rast i razvoj te konkurentnost na tržištu. Klasteri ne samo da imaju uporišta za svoj razvoj na nacionalnom nivou, nego ona sežu i izvan granica jedne države te se oni nerijetko potiču i na međunarodnoj razini. Kako je ranije navedeno, klasteri imaju jako veliku ulogu kada je riječ o malim i srednjim poduzećima, pa tako mogu imati i vrlo značajnu ulogu za male ili srednje zemlje, među kojima je i Hrvatska. Ulaskom u Europsku Uniju,

Hrvatska je napravila veliki korak za svoje gospodarstvo i za svoju konkurentnost na međunarodnom tržištu.

Postoje razne vrste klastera, a jedan od njih je svakako agroklaster koji je rezultat povezivanja i udruživanja poljoprivrednika. Agroklaster uključuje širok i različit broj dionika u poljoprivredi, od proizvođača pa sve do kupca i svih onih koji sudjeluju u lancu proizvodnje određenog proizvoda. Agroklasteri ističu da se značajniji pomaci mogu postići tek kada se međusobno povežu svi dionici poljoprivrednog lanca, kada se razmjene informacije i kada se zajednički istupi na tržištu. Tek tada se mogu očekivati značajniji utjecaji na održivi razvoj. Jedna od velikih prednosti koje klaster nudi je svakako izobrazba svih članova jer je u suvremeno doba edukacija i obrazovanje, odnosno znanje jedno od najvažnijih alata koji mogu poslužiti za napredak.

3.2.1. Definiranje i značaj klastera u gospodarskom razvoju

Klasteri su vrlo važni kako za rast samog gospodarstva, tako i za razvoj pojedine države. Iako klasteri značajno utječu na rast i razvoj gospodarstva i države, njihova je važnost ipak veća nerazvijenim područjima nego u razvijenim. Klasteri nisu jednostavni za definirati i ne postoji jednoznačna definicija klastera, stoga više autora klastere definiraju na različite načine.

Porter (1998.) definira klastere kao specijalizirane kompanije i poduzeća koji djeluju na jednom određenom polju u određenom geografskom području te su međusobno povezane. Osim što su klasteri međusobno povezani, oni su također jedni drugima stvaraju konkurenciju. Klasteri mogu biti kompanije, poduzeća, dobavljači opreme, usluga, infrastruktura, sveučilišta, agencija, trgovinska udruženja. On također klastere opisuje kroz "dijamant konkurentnosti." Navedeni dijamant čini nekoliko cjelina: čimbenici proizvodnje, uvjeti proizvodnje te pomoćni i srodni sektori kao i dobavljači (Porter, 1998).

Definicija OECD-a kaže da klasteri stvaraju vrijednosti koje su neizostavan dio kada su u pitanju inovacije (OECD, 2002). Za autora Dragičevića (2012.) vrlo važan segment klastera je fizički kontakt. Naime, autor ističe kako je važno da između članica i članova klastera postoji što manja udaljenost kako bi mogli na što učinkovitiji način ostvariti svoje interese i povećati svoj kapital.

Klasteri žele da gospodarski subjekti ostvare svoj cilj i uspjeh putem umreženosti, bez obzira jesu li to velika multinacionalna ili mala lokalna poduzeća (Dragičević i Obadić, 2013.). Oni omogućuju poduzećima napredak te učinkovit i isplativ način proizvodnje.

Autori Horvat i Kovačević (2004.) navode tri glavna načela na kojima se temelje klasteri:

- a) koncentracija koja pokazuje postojanje gospodarskih subjekata u određenom geografskom području,
- b) zajedništvo koje pokazuje zajedničke aktivnosti područja u kojem gospodarski subjekti djeluju u klasteru te srodnim industrijama koje dijele isto tržište i
- c) povezanost koja pokazuje međusobno komunikaciju i isprepletenost različitih tipova odnosa uspostavljenih unutar klastera.

Za klaster je zajedničko, a ujedno i samostalno djelovanje partnera. Ono što partneri moraju prvo dogovoriti kada rade u klasteru je pitanje prepoznavanja zahtjeva potrošača na tržištu. To je niz informacija koje teško može sakupiti pojedinačni poslovni subjekt, a lakše kroz klaster.

Gospodarski subjekti udruženi u klaster dijele sljedeće informacije:

- o proizvodima i tržištima,
- dizajnu proizvoda,
- marketingu,
- treningu osoblja, njihovom regrutiranju i nadogradnji,
- nabavi (niže cijene repromaterijala),
- transportu i isporukama,
- kontroli kvalitete,
- opremi i infrastrukturi,
- financiranju (kreditne garancije) i sponzorstvima koja sami ne bi mogli postići (Frančević, 2021).

Autor Kos (2009) navodi sljedeća obilježja klastera:

- partneri su usmjereni na jake strane poduzeća,
- partneri su samostalni,
- klasteri stvaraju novi sustav odnosa.

Povijesno gledajući, prvi klasteri se javljaju tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Tada se javljaju prva istraživanja u kojima je vidljivo da udruženja srodnih organizacija imaju vrlo učinkovite rezultate. Razvoj klastera se općenito opisuje kroz dvije metode nastanka. Prva metoda nastanka veže se uz regionalno područje, odnosno udruživanje poduzeća koji imaju slične ili iste interese radi jačanja regionalnog okruženja. Druga metoda nastanka veže se uz makroekonomsko područje, odnosno udruživanje na području koje ne obuhvaća samo regionalno područje.

Autori Andersson i suradnici (2004.) navode pet tipova politike razvoja klastera:

- politika posrednika,
- politike na strani potražnje,
- trening/ izobrazba,
- promicanje međunarodnih veza i
- širi okvirni uvjeti.

Navedeni tipovi politike razvoja klastera ne mogu dovesti do toga da se razvije uspješni klaster, ali mogu biti pokretač i jedan segment u razvoju učinkovitog klastera. Klasteri su bitni za društveni i ekonomski rast i razvoj, stoga se klasterima bave kreatori javnih politika.

Postoji velik broj različitih oblika klastera. Autori Horvat i Kovačević (2004.) navode sljedeće kriterije podjele klastera:

- prema smjeru razvoja klastera – odozdo prema gore, odozgo prema dolje, I kombinirano odozdo prema gore uz potporu odozgo prema dolje – inicijativa odozdo prema gore za stvaranje klastera dolazi iz poslovnog sektora - u ovakvoj vrsti klastera djeluju mali i srednji poduzetnici, a vlada s pristupom odozgo prema dolje potiče povezivanje klastera i lokalnih centara te industrijsku razvojnu politiku;
- prema veličini klastera – čimbenici koji utječu na veličinu klastera su starost, vrsta tržišta, zajednička poslovna sredina, težnja za poduzetništvom i sl.;
- prema veličini gospodarskih subjekata u klasteru - postoji pet tipova klastera: 1) klasteri koji se sastoje od velikog broja gospodarskih subjekata, čija je konkurencija za isti proizvod izravna, što dovodi do toga da imaju vrlo malo ili ništa recipročnog odnosa, 2) klasteri istog tipa označavaju da postoji samo jedan ili više srednjih gospodarskih subjekata te postaju lokalni lideri, 3) Mikro klasteri koji su reciprocitetni i uključuju male i mikro gospodarske subjekte. Ti subjekti imaju čvrst

odnos reciprociteta u pogledu s kooperantima, 4) podugovarački klasteri koji označavaju poduzeća koja su smještena oko jednog ili više glavnih dobavljača i/ili naručitelja, 5) klasteri srednjih gospodarskih subjekata čiji je temelj na specijaliziranim gospodarskim subjektima srednje veličine;

- prema odnosu klastera s gospodarskim subjektima izvan sustava - gospodarski subjekti izvan sustava neće imati takvu lakoću privući one koji žele investirati kao da su unutar sustava (Frančević, 2021.).

Frančević (2021.) navodi niz prednosti klastera kako slijedi:

- uspostavljanje većeg stupnja produktivnosti – u ovoj prednosti jednu od glavnih uloga igra udruživanje, lakši prijenos znanja, povećanje produktivnosti, lakši doseg dobavljača, lakši pristup informacijama, povećanje proizvodnih kapaciteta, smanjenje troškova, povećanje profita,
- postizanje većeg stupnja inovativnosti i inovacija – ova prednost se temelji također na prijenosu znanja, ali i vještina i iskustava, uzajamnom povjerenju, razmjeni ideja, unaprjeđenju postojećih proizvoda, ideja i usluga,
- smanjeni troškovi realizacije projekta - zajedničko investiranje klastera u opremu i kvalitetnu radnu snagu, ovo je jedna od glavnih prednosti jer pojedinačne članice ponekad nemaju mogućnosti ulaganja u kvalitetnu opremu, međutim udruživanjem se može kupiti kvalitetnija oprema jer se troškovi dijele,
- uklanjanje poslovnih barijera - ovakva prednost značajna je za mala i neiskusna poduzeća koja mogu udruživanjem u klaster sa nekim većim i iskusnijim poduzećem lakše riješiti probleme, dobiti savjete i smjernice,
- upravljanje promjenama i prilagođavanje tržištu - suvremeno tržište karakteriziraju promjenjivi i intenzivni uvjeti, najjača su poduzeća koja posjeduju informacije i tehnologiju, članovi unutar klastera moraju prilagoditi svoje poslovanje u odnosu na stanje na tržištu.

Klasteri imaju i svoje nedostatke. Postoje razlozi propadanja klastera te razlozi radi kojih se neke tvrtke ne žele uključiti u klastere, a to su:

- loša percepcija klastera kao modela organizacije - tvrtke koje stupaju u klaster nadaju se da će im se otvoriti vrata ka tržištima i proširenju poslovanja, no u stvarnosti to ne mora biti tako, zapravo može proći jako dugo vremena dok se razvije suradnja unutar

klastera, zatim klaster niti ne mora biti uspješan i ne može se očekivati od klastera da odmah i automatski riješi probleme

- loše razumijevanje interesa članica klastera – interesi svih poduzeća uključenih u klasteri moraju odgovarati ukupnim ciljevima klastera, a ne samo pojedinim poduzećima
- prevelika specijalizacija klastera - može biti karakterističan za klaster u nastajanju i za već razvijene klaster, ukoliko su klasteri previše specijalizirani oni mogu postati neinovativni i može doći do toga da više ne mogu konkurirati na tržištu sa svojim proizvodima i uslugama (Drljača, Dimitrijević, 2015.).

Konkurentnost je značajan segment tržišta na kojem klaster neprestano mora raditi. Putem konkurentnosti, klaster ostaje na tržištu i postoji šansa za rast njegovog tržišnog udjela. Autor Dragičević (2012.) konkurentnost opisuje kao sposobnost pojedinca, poduzeća, lokalnih zajednica, klastera, regija i država da se natječu i budu kreativniji, efikasniji i inovativniji od drugih sudionika tržišta (lokalnog, regionalnog, nacionalnog, globalnog) u cilju stvaranja dodane vrijednosti.

Konkurentnost je usko povezana sa stupnjem razvoja jedne zemlje. Za konkurentnost jedne zemlje vrlo su važni čimbenici poput stupnja obrazovanja, kvaliteta infrastrukture, javne institucije, administracija, sociološki čimbenici, društveni sustav, znanje, inovacije i slične. Različiti resursi su također jedan od važan čimbenika za konkurentnost, naročito onda kada su oni obnovljivi. Osim toga, za konkurentnost može biti važna i vještina kreativnog načina razmišljanja, naročito kada je riječ o rješavanju problema.

Klasteri imaju veliku ulogu povećanju konkurentnosti poduzeća koja su geografski snažno povezana i dijeljenju zajedničke infrastrukture, te dijeljenju informacija, novca i novih poslova. Ovakav način rada u klasteru drži poduzeća konkurentnima u odnosu na ostala poduzeća koja nisu u klasteru.

Među klasterima postoji takozvana konkurentna etika. Kada klasteri postoje na određenom geografskom prostoru, oni se međusobno moraju boriti kako za posao, tako i za radnu snagu. Informacije koje poduzeća imaju razmjenjuju se direktno sa ostalim poduzećima sa kojima su u konkurenciji, na taj način poduzeća surađuju, maksimiziraju svoje položaje, a minimiziraju rizike. Takav način poslovanja predstavlja jedan od najvažnijih obilježja djelovanja klastera. Iako konkurenti na ovaj način surađuju, oni se zapravo i bore na tržištu. Ta borba na tržištu može se iskazati kao suradnja i konkuriranje. Ovakav način rada zbog

konkurencije stvara pritisak poduzećima, ali isto tako ih na neki način tjera da unaprjeđuju svoje poslovanje. Socijalna odgovornost, konkurentnost te partnerstvo su samo neke od stavki na koje klasteri imaju velik utjecaj te su važni za njihov rast (Frančević, 2021).

3.2.2. Primjeri klastera u Hrvatskoj

Među brojnim europskim zemljama koje su prepoznale važnost klastera u gospodarstvu, našla se i Hrvatska. Primjenom klastera unutar gospodarstva jedne države, a među njima i Hrvatske, može se ojačati kako gospodarstvo, tako i konkurentnost jedne države. Politika klastera u Republici Hrvatskoj ima brojne prednosti, među kojima se mogu istaknuti:

- jačanje konkurentnosti poduzeća,
- jačanje konkurentnosti hrvatskih regija,
- poboljšanje strukture gospodarskih aktivnosti (nove tehnologije i restrukturiranje poduzeća),
- umrežavanje javnog, poslovnog i znanstveno – istraživačkog sektora,
- razumijevanje vlastitog gospodarstva (Vlada RH, 2011).

Iako politika klastera ima brojne prednosti, u Republici Hrvatskoj je ona kasno prepoznata u odnosu na neke druge zemlje koje su se sa takvom politikom susrele dosta ranije. Klasteri se u Hrvatskoj pojavljuju početkom 21. stoljeća. Klaster metalaca sjevernog Jadrana, hrvatski drvni klaster, turistički klaster Zagrebačke županije te hrvatski informacijski klaster samo su neki od prvih klastera u Hrvatskoj, navodi autor Škrtić (2006).

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore iz 2017. godine vidljivo je da u Republici Hrvatskoj postoji 65 klastera koji okupljaju otprilike 460 tvrtki. U Hrvatskoj postoji Zajednica klastera čiji je cilj pružiti širu sustavniju podršku razvoju politike klastera. Zajednica je provodila razne projekte na temu klastera, izrađivala brošure, provodila niz edukacija te provodila razna savjetovanja za kreatore politike klastera u Republici Hrvatskoj. Neki od klastera u Republici Hrvatskoj su slijedeći:

- AD klaster,
- Agroturistički klaster Lepoglava,
- AutoCluster Croatia,
- Bio Q klaster,
- Drvni klaster sjeverozapadne Hrvatske,
- Drvni klaster Slavonski hrast,

- Euvita,
- Grozd plavac mali d.o.o.,
- Hrvatski interijeri d.o.o.,
- Hrvatski klaster brodogradnje,
- Klaster Inteligentna energija d.o.o.,
- Klaster metalne industrije sjeverozapadne Hrvatske i brojni drugi (Hrvatska gospodarska komora, 2017).

Svaki od navedenih klastera, ali i klasteri koji nisu nabrojani, okupljaju veliki broj tvrtki unutar Republike Hrvatske. Neki od navedenih klastera međusobno surađuju jedan s drugim, a suradnja se proširila i izvan granica Republike Hrvatske te se na taj način povećava konkurentnost poduzeća, a i klastera jedne države.

Iz podataka Hrvatske gospodarske komore (2017.) vidljivo je da hrvatske klastere čine brojne poznate i uspješne tvrtke. Međutim, klastere ne čine samo tvrtke, njih čine također i brojne znanstvene i obrazovne institucije, a podršku klasterima pružaju i jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave. Udruživanje u klastere za brojne tvrtke u Republici Hrvatskoj značilo je postizanje uspjeha, jačanje individualnog položaja, inovacije u proizvodnji i rješavanju problema, postizanje kvalitete. Važno je za istaknuti kako neka poduzeća unutar određenih klastera imaju i nekoliko tisuća zaposlenika što bi značilo da imaju značajan utjecaj na hrvatsko gospodarstvo i na izvoz.

Klasteri imaju veliku ponudu proizvoda na tržištu, provode stručne edukacije i konferencije, dio su brojnih projekata te su uključeni u brojna domaća i europska udruženja. Osim toga, vrlo je važno za istaknuti kako su brojni klasteri osvajači različitih nagrada i priznanja, a jedno od poznatijih je na području poljomehanizacije. Klasteri za hrvatsko gospodarstvo imaju veliku i značajnu ulogu ojačati proizvodnju i promovirati proizvode kako na nacionalnom, tako i na stranom tržištu.

Klasteri konkurentnosti u Republici Hrvatskoj pripadaju sljedećim industrijama:

1. poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (prerada drva),
2. prerađivačka industrija (prerada prehrambenih proizvoda),
3. pomorska industrija,
4. javna uprava i obrana,
5. trgovina na malo i veliko motornim vozilima,

6. kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti,
7. znanstveno istraživanje i razvoj,
8. proizvodnja proizvoda za građevinarstvo,
9. pomorska industrija,
10. proizvodnja komunikacijske opreme,
11. proizvodnja kemijskih, plastičnih proizvoda te proizvoda od gume,
12. djelatnosti zdravstvene zaštite,
13. proizvodnja električnih komponenata i tehnologija.

3.2.3. Budućnost razvoja poljoprivrednih klastera u Hrvatskoj

Strategije razvoja klastera u Hrvatskoj usmjerene su ka gospodarskom rastu, konkurentnosti i jačanju inovacija. Pomoć i podršku pri razvoju klastera pruža Europska unija, ali i brojni programi i inicijative. Kako je ranije navedeno, politika klastera u Republici Hrvatskoj javlja se kasnije nego u ostatku Europe. Osim što kasni, ona je zapravo na samom početku razvoja. Nepostojanje institucionalnih preduvjeta, nedostatak baza za upravljanje podacima te loša komunikacija među kreatorima politika u Republici Hrvatskoj su jedni od razloga zašto politika klastera ostaje na samom početku razvoja. Iako klasteri imaju brojne prednosti koje su prepoznate na međunarodnoj razini, u Hrvatskoj se i dalje slabo potiče poduzeća da se uključe u klaster. Nema snažne potpore kroz metodu „odozgo“ gdje bi se odgovornošću regionalne i državne uprave u suradnji s proizvođačima sustavno razvijali granski klasteri.

Mjere za unaprjeđenje politike klastera u Republici Hrvatskoj:

- unaprjeđenje upravljanja hrvatskom klsterskom politikom,
- jačanje klastera i klsterskih članica,
- poticanje inovacija i transfera novih tehnologija,
- jačanje izvoznih potencijala i internacionalizacija klastera,
- jačanje znanja i vještina za razvoj klastera,
- učinkovito korištenje fondova EU i programa zajednice EU (Vlada RH, 2011).

Da bi politika klastera mogla napredovati, nužno je ocijeniti i evaluirati postojeće klaster kako bi se ona mogla unaprijediti i poboljšati. Ono što može poslužiti kao alat za napredak politike klastera u Republici Hrvatskoj je politika klastera Europske Unije koja može

poslužiti kao primjer dobre prakse koja bi se mogla koristiti i unutar granica Republike Hrvatske.

Hrvatska je uskladila praksu i institucionalnu infrastrukturu politike klastera sa zahtjevima Europske Unije (Frančević, 2021.), ali glavno što nedostaje da bi politika klastera mogla napredovati je nedovoljna informiranost i zainteresiranost. Ljudi se ponekad ne uključuju u klastere jer nisu educirani i ne razumiju što znači spomenuto udruživanje. Ono što također uzrokuje probleme razvoja politike klastera u Hrvatskoj je neinformiranje, nepovjerenje, nepoznavanje prednosti klastera, nedostatak koordinacije i manjkavost administracije.

Najpoznatiji poljoprivredni klasteri u Hrvatskoj su: Udruga agro-turistički klaster Lepoglava, Klaster ekološke poljoprivrede te Agroklaster Vukovarsko-srijemske županije koji je detaljnije predstavljen u sljedećem potpoglavlju ovog rada.

Udruga agro-turistički klaster Lepoglava jedan od najpoznatijih agroklastera u Republici Hrvatskoj. Ovaj klaster je osnovan prvenstveno radi razvoja ruralnog turizma i poljoprivrede putem sjedinjavanja turističke i poljoprivredne ponude subjekata gospodarstva na širem gradskom području (Hrvatska gospodarska komora, 2017.). Svi koji su uključeni u ovaj agroklaster imaju mogućnost dobiti pomoć pri predstavljanju proizvoda na tržištu, dobiti poticaj za međusobnu suradnju i suradnju s ostalim subjektima na području Hrvatske, ali i Europske Unije. Ovaj agroklaster nastoji ojačati položaj svojih članova i samim time ostvariti zajednički uspjeh i cilj.

Klaster ekološke poljoprivrede osnovan je krajem 2013. godine s namjerom udruživanja snaga u svrhu razmjene znanja i informacija, kao i zajedničkog nastupa na tržištu ekoloških proizvođača na području Republike Hrvatske s fokusom na izazove i mogućnosti vezane za održiv gospodarski razvoj, očuvanje okoliša i bioraznolikosti, život u skladu s prirodom i njenim ciklusima, kvalitetu i zdravlje namirnica koje konzumiramo te zdravlje stanovništva. Cilj ovog agroklastera je biti potpora ekološkim proizvođačima u razvoju ekološke i održive poljoprivredne proizvodnje. Osnivači ovog Klastera stavljaju snažan naglasak na strukturiranu suradnju između svih sudionika u području ekološke poljoprivrede, a to podrazumijeva sve - od poljoprivrednika, dobavljača repromaterijala, prerađivača, trgovaca, kupaca do znanstvenog i financijskog sektora. Razvoj ovog klastera ekološke poljoprivrede u kasnijim godinama nije doživio značajniji razvojni potencijal, ali i danas djeluje predvođen tvrtkom Lokvine d.o.o. koja je na hrvatskom tržištu prepoznata kao vodeći dobavljač ekološkog sjemena. Ova tvrtka okuplja nekoliko članova u udruhu naziva Klaster ekološke

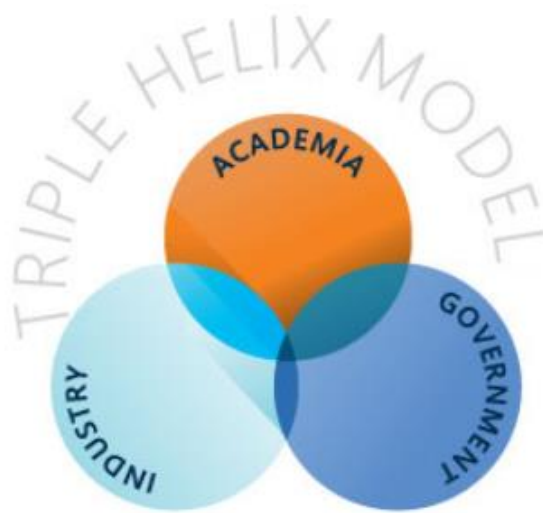
poljoprivrede, organizira sudjelovanje na eko-sajmovima, razna predavanja, seminare i radionice o ekološkoj poljoprivredi, čuvanju i proizvodnji sjemena i sl., te studentske posjete na druga imanja koja se bave ekološkom poljoprivredom u EU. Suraduje s grupama ekoloških proizvođača i eko kupaca kao što su grupe solidarne razmjene i eko-tržnice, eko udrugama, razvijaju različite projekte za brigu o okolišu i razvoj ekološke poljoprivrede i drugo (www.agroklub.com, lokvina.hr/).

3.3. Agroklaster Vukovarsko srijemske županije

U prosincu 2017. godine osnovan je Agro-klastar d.o.o. u Vinkovcima, odlukom Skupštine Vukovarsko-srijemske županije. Uz Vukovarsko-srijemsku županiju i Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek još je pet općina (Cerna, Vrbanja, Stari Jankovci, Lovas, Drenovci) kao i Poljoprivredna zadruga „Vinkovačka šparoga“ sudjelovalo u osnivanju ovog poljoprivrednog kalstera. Cilj osnivanja bio je učinkovitije osnaživanje i poticanje cjelokupnog poljoprivredno-prehrambenog sektora Vukovarsko-srijemske županije, a posebno malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Novoimenovani direktor Agro-klastera je pri tom naveo kako je pozicioniranje OPG-a na lokalnom, nacionalnom i globalnom tržištu temeljno pitanje cjelokupne hrvatske poljoprivrede, stoga se poljoprivrednim gospodarstvima uz neophodne resurse (zemljište, oprema tehnološka znanja i dr.) mora ponuditi zajednički organizacijski oblik poslovnog djelovanja. To znači da postoji potreba aktivnijeg uključivanja lokalnih i regionalnih uprava. Jedno od rješenja je razvoj Agro-klastera koji će upravljati procesima i projektima od važnosti za obiteljska poljoprivredna gospodarstva i lokalnu zajednicu u cjelini. Korak dalje bilo je osnivanje granskih klastera poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko-srijemske županije pod kapom Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije (www.agro-klastar.hr).

Agroklastar je osnovan u suradnji s Fakultetom agrobiotehničkih znanosti čime je zadovoljen uvjet triple helix modela suradnje javne uprave, sveučilišta i industrije (slika 1.)

Slika 1. Triple helix model

Izvor: www.agro-klaster.hr

Glavni ciljevi osnivanja Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije su intenziviranje primarne proizvodnje poljoprivrednih kultura (posebice voća i povrća), viši stupanj prerade proizvoda, povezivanje i umrežavanje proizvođača koji djeluju na području Vukovarsko-srijemske županije, kao i ukupno jačanje poljoprivrednog sektora županije. Osnovna zadaća klastera je funkcionalno i organizacijsko povezivanje proizvođača s područja Vukovarsko-srijemske županije, razmjena potrebnih znanja i tehnologija, poslovna podrška projektima poljoprivredno-prehrambenog sektora, te u skladu s time konkretno djelovanje tvrtke koje se temelji na gore prikazanom "triple-helix modelu". To je model prema kojem najčešće funkcioniraju klasteri, a podrazumijeva uključivanje i povezivanje proizvodnog sektora kojeg čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, samoopskrbna obiteljska gospodarstva, obrti, udruge proizvođača, trgovačka društva i zadruge sa javnim sektorom (općine, gradovi) i potpornim institucijama te znanstveno-obrazovnim sektorom (fakulteti, instituti, strukovne škole).

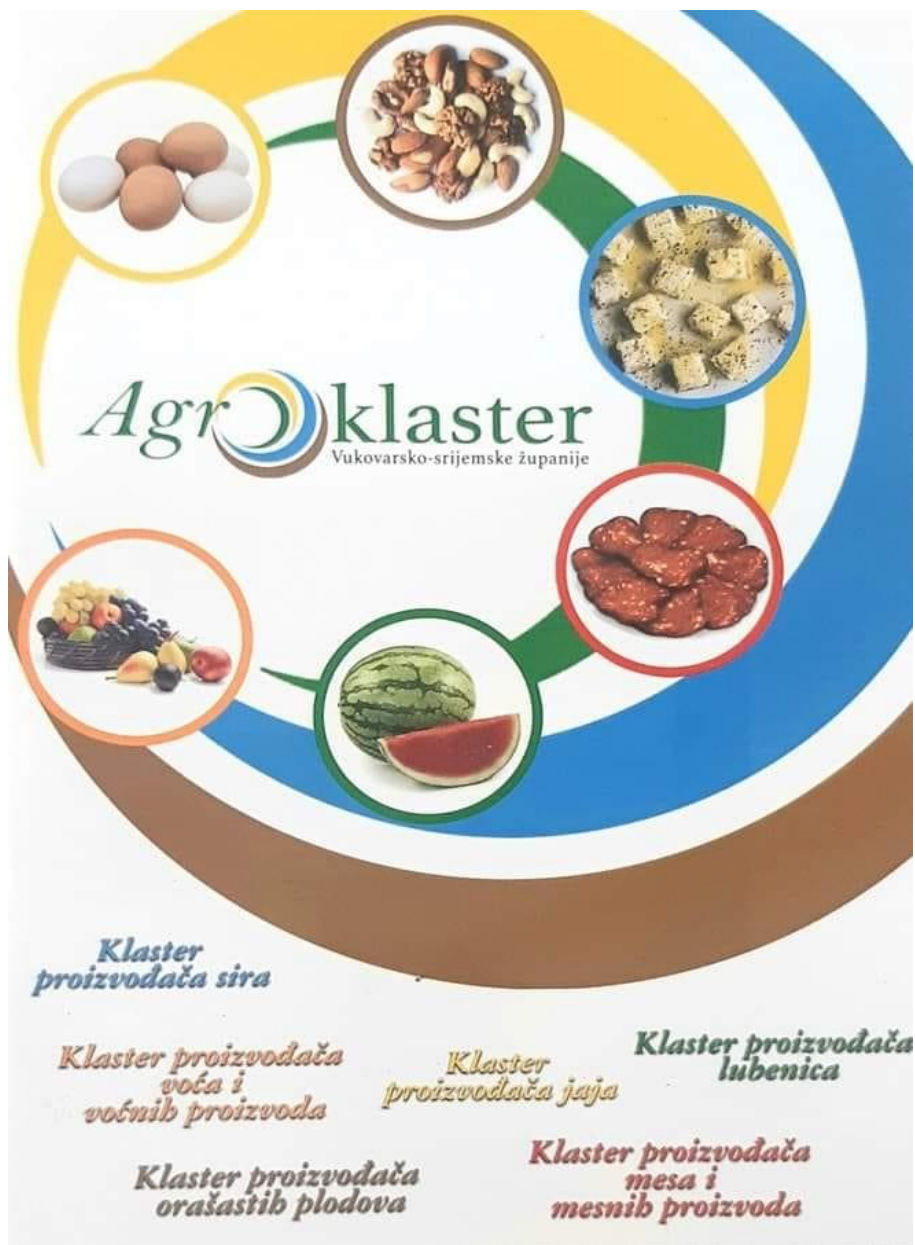
3.3.1. Granski klasteri Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije

U okviru Agroklastera Vukovarsko-srijemske županije osnovano je šest granskih klastera proizvođača u pravnom obliku udruge. To su:

- Klaster proizvođača jaja Vukovarsko-srijemske županije
- Klaster proizvođača orašastih plodova Vukovarsko-srijemske županije
- Klaster proizvođača sira Vukovarsko-srijemske županije

- Klaster proizvođača mesa i mesnih proizvoda Vukovarsko-srijemske županije
- Klaster proizvođača voća i voćnih proizvoda Vukovarsko-srijemske županije
- Klaster proizvođača lubenica Vukovarsko-srijemske županije (agro-klaster.hr).

Vidljivo je da spomenuti Agroklaster Vukovarsko-srijemske županije okuplja različite dionike u poljoprivredi od proizvođača kobasice, kulena, jaja, meda, orašastih plodova, pekmeza i druge (slika 2). Također, ovaj agroklaster povezuje mlade i stare poljoprivrednike kroz razne projekte.

Slika 2. Agroklaster Vukovarsko-srijemske županije

Izvor: www.facebook.com/cibalia.info

Klaster proizvođača jaja

Klaster je osnovan u Vinkvcima u svibnju 2018. godine. Cilj ovog granskog kalstera, odnosno udruge je umrežavanje proizvođača jaja iz Vukovarsko-srijemske županije. S namjerom povećanja proizvodnje jaja, zajednički nastup na tržišta prodaje, pokretanje i razvoj kratkih lanaca opskrbe, usvajanje i primjena novih tehnologija, odnosno sveukupno snaženje proizvođača jajaj u Županiji. Ovaj klaster broji 4 člana koji se bave intenzivnom proizvodnjom jaja za konzum u kaveznom uzgoju (agro-klaster.eu).

Agroklaster je 2018. godine pokrenuo proizvodnju jaja iz slobodnog uzgoja u vlastitom objektu u Soljanima i gdje je organizirana proizvodnja te sortirnica i pakirnica u Lovasu (slika 3) što je financirano iz EU projekata. U klaster proizvođača jaja uključeno je 18 kooperanata koji dnevno proizvedu oko 5.500 komada jaja. Agroklaster svojim članovima osigurava redoviti plasman proizvoda svojom mrežom prodaje, kao i stručnu podršku, a potrošačima redovito snabdjevanje. Proizvodnjom jaja je u okviru Agroklastera osigurano 25 radnih mjesta, pretežito teže zapošljivih osoba iz ruralnih područja. Konačni cilj je stvaranje preduvjeta za udruživanje proizvođača jaja u zadругu ili proizvođačku organizaciju koje će moći samostalno tržišno poslovati.

Slika 3. Pakirnica jaja u Lovasu

Izvor: www.novosti.hr

Klaster proizvođača orašastih plodova

Ovaj kalster - udругu je osnovala Vukovarsko-srijemske županije u lipnju 2018. godine u Lovasu. Cilj je povezivanje i umrežavanje proizvođača orašastih plodova na području županije, povećanje proizvodnje, zajednički izlazak na tržišta prodaje, uvođenje i primjena novih znanja i tehnologija, pokretanje kratkih lanaca opskrbe, te sveukupno jačanje poduzetnika koji se bave ovom proizvodnjom. Klaster broji dvadeset i jednog proizvođača orašastih plodova, koji se intenzivno bave ovom proizvodnjom; lješnjak je najzastupljeniji, slijede oraha i nešto manje količine badema. Klaster radi na nabavci mehanizacije potrebne za čišćenje orašastih plodova za članove klastera (agro-klaster.eu).

Klaster proizvođača sira

Udruga Klaster - udruge proizvođača sira Vukovarsko-srijemske županije je osnovan u Vinkovcima u lipnju 2018. godine s ciljem povezivanja i umrežavanja proizvođača sira Vukovarsko-srijemske županije, povećanje proizvodnje, zajednički izlazak na tržišta prodaje, uvođenje i primjena novih znanja i tehnologija, pokretanje i razvoj kratkih lanaca opskrbe, te sveukupno jačanje poljoprivrednih poduzetnika koji se bave ovom proizvodnjom. Klaster okuplja deset proizvođača sira od kravljeg i kozjeg mlijeka, a od njih, šest proizvođača imaju vrlo intenzivnu proizvodnju (agro-klaster.eu).

Klaster proizvođača mesa i mesnih proizvoda

Udruga Klaster proizvođača mesa i mesnih proizvoda Vukovarsko srijemske županije ima sjedište u Otoku od kada je osnovan u srpnju 2018. godine. Cilj ovog klastera je umrežavanje proizvođača, povećanje proizvodnje, zajednički izlazak na tržišta prodaje, primjena novih znanja, uvođenje novih tehnologija i sveukupni razvoj ove proizvodnje. Udruga, odnosno klaster broji 19 članova, od kojih se 12 bave intenzivnom proizvodnjom svježeg mesa i tradicionalnih slavonskih suhomesnatih proizvoda od mesa crne slavonske svinje i njezinih križanaca (agro-klaster.eu).

Klaster proizvođača voća i voćnih proizvoda

Klaster proizvođača voća i voćnih proizvoda Vukovarsko-srijemske županije osnovan je u lipnju 2018. godine u Lovasu u pravnom obliku udruge. Cilj ovog klastera je povezivanje proizvođača voća i voćnih proizvoda te unaprjeđenje ove proizvodnje Županije, povećanje proizvodnje, zajednički izlazak na tržišta prodaje, uvođenje i primjena novih znanja pokretanje kratkih lanaca opskrbe, te sveukupno jačanje 29 poduzetnika okupljenih u ovaj klaster. Intenzivnom proizvodnjom se bavi 24 proizvođača koji proizvode različito voće i

voćne proizvode od svježeg voća. Oni nude konzumne jabuke, šljive, breskve, kruške i ostalo voće, te od prerađevina sok od jabuke i kruške, različite džemove i pekmeze izrađene prema tradicionalnim recepturama. Osim toga, proizvode tradicionalne rakije te proizvode od različite proizvode od aronije (agro-klaster.eu).

Klaster proizvođača lubenica i povrća

Udruga - Klaster proizvođača lubenica i povrća Vukovarsko-srijemske županije osnovana je u lipnju 2018. godine u Soljanima, sa sjedištem u Vrbanji. Kao i kod prethodno opisanih klastera, cilj ovog klastera je unaprjeđenje proizvodnje lubenica i povrća u Županiji i sve dobrobiti za proizvođače koje proizvlaze iz zajedničkog nastupa na tržišta prodaje. Ovaj klaster ima za srednjeročni cilj izgradnju logističkih centara, te agrotehnološkog centra ATC-a u Cerni.

3.3.2. Rezultati poslovanja Agro-klastera Vukovarsko-srijemske županije

Djelovanjem Agro-klastera d.o.o. ostvareni su vidni pomaci u unaprjeđenju poljoprivrednih proizvodnja koje obavljaju poljoprivrednici okupljeni u 6 granskih klastera koje je osnovala Vukovarsko-srijemska županija 2018. godine. Agro-klaster d.o.o. je otvorio CRO TASTE u Zagrebu gdje plasira više od 400 različitih prehrambenih proizvoda proizvođača s područja Vukovarsko-srijemske županije. Agro-klaster ima potpisane sporazume o suradnji s 19 jedinica lokalne samouprave Vukovarsko-srijemske županije. Brojni su drugi doprinosi i ostvarenja ove snažne klasterske inicijative poput provedbe vlastitog projekta "Domaće je naše" kojim se potiče kupovina domaćih proizvoda i pomaže ostanka ljudi u županiji.

Vrijedno je istaknuti da je Agroklaster Vukovarsko-srijemske županije u pet godina postojanja opravdao razlog osnivanja. To pokazuju vrijedni rezultati njihovog poslovanja. Od značajnijih aktivnosti u 2022., svojom posebnošću se izdvaja projekt proizvodnje jaja iz slobodnog uzgoja koji je pokrenut 2018. godine. Usprkos velikim poremećajima na tržištima nabave i rasta cijena stočne hrane, goriva i ambalaže, nije se odustalo, što je rezultiralo dobrim rezultatima, odnosno dnevnom proizvodnjom jaja od približno 5.500 komada kod 18 umreženih kooperanata u 2022., a proizvedeno i tržištu plasirano 2,2 milijuna jaja te je ostvaren bruto prihod od približno 2,7 milijuna kuna.

Nadalje, vrijedno je istaknuti inicijative razvoja kratkih lanaca opskrbe koji su posebno važni za uspjeh povezivanja i umrežavanja lokalnih proizvođača s lokalnim tržištem, poput škola, bolnica, dječjih vrtića, domova za starije, učeničkih domova, ugostiteljskih i turističkih

objekata i slično. U tu svrhu Agro-klaster od 2022. godine uspješno provodi projekt „Domaće je naše“ u okviru poljoprivredne politike, odnosno Mjere 16.4.1., vrijedan 751.500 kuna. Projekt se provodi tri godine. Iz dodijeljenih bespovratnih sredstava, financira se 1,5 bruto plaća za 2 zaposlenika koji aktivno provode projekt, zatim nabavka dostavnog vozila i samouslužnog aparata za prodaju. U okviru projekta bit će otvorena dva maloprodajna mjesta u kojima će se nuditi i prodavati prehrambeni proizvodi partnerskih OPG-ova. Osim navedenog, u suradnji s Vukovarsko-srijemskom Županijom, nabavljat će se i distribuirati domaćih proizvoda namijenjenih socijalno ugroženima, poput umirovljenika s najnižim mirovinama, kao i ukrajinskim obiteljima koje su smještene na području Županije. Tako je u 2022. godini isporučeno više od 1.300 paketa pomoći vrijedne oko 815.000 kuna, zatim prodano je više od 2.500 različitih božićnih paketa domaćih proizvoda tvrtkama, ustanovama i građanima na području Vukovarsko-srijemske županije i šire (novosti.hr)

4. ZAKLJUČAK

Danas, možda više nego ikada, važno je biti umrežen i povezan. Umreženost i povezivanje danas zahvaćaju sve češće poslovni svijet radi lakšeg poslovanja s obzirom na brojne izazove, a posebno one vezane za tržišta proizvoda i tržišta nabave repromaterijala. Hrvatska, kao i ostatak svijeta, dio su globalizacije i sve težih uvjeta poslovanja. Upravo zato se poduzeća nerijetko odlučuju povezati i udružiti s drugim poduzećima, odnosno razvijati klastere, kako bi što lakše konkurirali na tržištu sa svojim proizvodima, ali i proširili postojeće tržište.

Klasteri su prepoznati na međunarodnoj razini te imaju brojnih prednosti. Najčešće prednosti se navode konkurentnost, zajedništvo i međuovisnost. Osim toga, u klasteru se nudi proširivanje postojećeg znanja, lakši pristup informacijama, educiranje za upravljanje poduzećem, edukacija o tome kako pravilno postaviti proizvod na tržište te proširiti postojeće tržište možda i na ono izvan granica jedne države. Klasteri su otvoreni inovativnosti i kreativim idejama poslovanja koje će malim poduzećima poslužiti za vlastiti razvoj, a velikim poduzećima će povećati, njihovu produktivnost, učinkovitost i isplativost. Hrvatska je prepoznala važnost povezivanja i udruživanja u klastere, međutim još uvijek nedostaje sustavnog istraživanja i evaluacije podataka kako bi se klasteri kao način povezivanja i udruživanja mogli unaprijediti i poboljšati.

Hrvatska, općenito, možda još nije dobro prepoznala važnost razvoja klastera. Međutim, učestale su inicijative osnivanja različitih klastera u pravnom obliku udruge pomoću kojih se proizvođači metodom „odozdo“ pokušavaju međusobno organizirati, uz povezivanje sa organizacijama znanja i uprave, kako bi ostvarili bolji nastup na tržište ili druge poslovne dobrobiti umrežavanja. Pri tome, brojni propadaju ili se nikad ne osnaže jer im ne dostaju financijska sredstva za razvoj.

Dobar primjer umrežavanja poljoprivrednih proizvođača je Agro-klaster Vukovarsko-srijemske županije. On je razvijen metodom „odozgo“ gdje se čelništvo uprave Vukovarsko-srijemske županije zauzelo za proces osnivanja kroz sustavno financiranje županijskim i projektnim sredstvima u ostvarivanju razvoja Agro-klastera kroz šest granskih klastera koji su pomogli poljoprivrednim proizvođačima da nađu put do tržišta, osnaže svoje proizvodnje

i zajednički razviju nove projekte kojima se čuva njihova gospodarska i demografska stabilnost razvoja.

Primjer ovog klastera je put razvoja poljoprivrede i usmjeravanja malih poljoprivrednika na tržište putem proizvođačkih organizacija koje su korak dalje od granskih klastera u okviru Agro-klastera Vukovarsko-srijmske županije. Ovakav razvoj poljoprivrede bi mogao poljoprivrednike Hrvatske učiniti konkurentnijima na domaćem, europskom i globalnom tržištu.

5. POPIS LITERATURE

1. Andersson, T., Schwaag-Serger, S., Sörvik, J., Wise, E. (2004). Cluster Policies Whitebook. IKED - International Organisation for Knowledge Economy and Enterprise Development, <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/5954460/1304064.pdf>, pristupljeno 02.09.2024.
2. APPRRR (2024). Upisnik poljoprivrednika, <https://www.aprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>, pristupljeno 28.08.2024.
3. Borisova, O., Abramova, L., Zageeva, L., Popkova, E., Morozova, I., & Litvinova, T. (2015). Role of agricultural clusters in provision of food security. *European Research Studies Journal*, 18(3), 287-298.
4. Dragičević, M. (2012). Konkurentnost: Projekt za Hrvatsku, Zagreb: Školska knjiga
5. Dragičević, M., Obadić, A. (2013). Klasteri i politike razvoja klastera, Zagreb: Ekonomski fakultet
6. Drljača, D., Dimitrijević, Z. (2015). Klasteri u praksi, Prijedor: RTD Health Cluster
7. Frančević, M. (2021). Klasteri kao način povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, završni rad, Šibenik: Veleučilište u Šibeniku
8. Godišnje izvješće (2024). Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2023. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Zagreb https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjescje/2024_08_21%20Zeleno%20izvjescje%202023_3.pdf, pristupljeno 30.08.2024.
9. Horvat, Đ., Kovačević, V. (2004). Clusteri: put do konkurentnost, Zagreb: Cera prom
10. Hrvatska gospodarska komora (2017). Brošura zajednice klastera, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/katalog-zajednice-klasteraweb58db6b3f4cf38.pdf>
11. Kos, D. (2009). Povećanje učinkovitosti proizvodnih poduzeća udruživanjem u klaster. Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet strojarstva i brogodradnje
12. OECD (2002). What are clusters? CEI workshop on clusters, Dostupno na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/17942708.pdf>
13. Porter, M.E. (1998). The Competitive Advantage: Creating and Sustainig Superior Performance, <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>, pristupljeno 25.08.2023.
14. Škrtić, M. (2006). Poduzetništvo, Zagreb: Sinergija nakladništvo
15. Vlada RH (2011). Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011. - 2020., Zagreb

Internetske stranice:

16. <https://www.agroklub.com/pretraga/?query=Klaster%20ekolo%C5%A1ke%20poljoprivrede>
17. <https://www.facebook.com/cibalia.info/posts/%EF%B8%8Fdo%C4%91ite-i-u%C5%BEivajte-u-slavonskim-specijalitetima-%EF%B8%8Fu-srijedu-31012024g-uvremenu-o/897226019073474/>
18. <https://agro-klaster.eu/o-nama/>
19. <https://novosti.hr/zupanijski-agro-klaster-lani-proizveo-i-trzistu-plasirao-22-milijunajaja/>
20. <https://agro-klaster.eu/wp-content/uploads/2022/09/LETAK-AGRO-KLASTER-5-VOCA-web.pdf>
21. <https://agro-klaster.eu/wp-content/uploads/2022/09/LETAK-AGRO-KLASTER-4-MESA-web.pdf>
22. <https://agro-klaster.eu/wp-content/uploads/2022/09/LETAK-AGRO-KLASTER-2-ORASASTI-PLODOVI-web.pdf>
23. <https://agro-klaster.eu/wp-content/uploads/2022/09/LETAK-AGRO-KLASTER-3-SIRA-web.pdf>
24. <https://agro-klaster.eu/wp-content/uploads/2022/09/LETAK-AGRO-KLASTER-6-LUBENICA-POVRCA-web.pdf>
25. <https://novosti.hr/zupanijski-agro-klaster-lani-proizveo-i-trzistu-plasirao-22-milijunajaja/>